

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ В СФЕРІ НЕФОРМАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

ПЕРЕРВА П.Г.,

д.е.н., професор

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

м. Харків, Україна

ТКАЧОВ М.М.,

к.е.н., доцент

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

м. Харків, Україна

ТКАЧОВА Н.П.,

к.е.н., доцент

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

м. Харків, Україна

Проведені нами дослідження свідчать про те, що в цей час рівень порушення виключних прав на результати інноваційно-інтелектуальної діяльності творчих працівників (контрафакція) в різних видах продукції набула індустріального характеру. Обсяг контрафакту в окремих галузях промислового виробництва в світі в цілому, в Європі і в нашій країні співмірний з об'ємом легального виробництва, а не так вже і рідко навіть перевищує його. В результаті в тіньовому обороті залишаються грошові потоки, розмір яких в деяких випадках перевершує вартість офіційно визначеного валового національного продукту. Збиток українській економіці і загроза життю і здоров'ю споживачів контрафактної продукції перевищує всі розумні розміри та досить складно піддається обчисленню. Сформоване положення загрожує міжнародному престижу України, заважає їй зайняти чільне в місце в європейському економічному співтоваристві. Проблема фальсифікації і контрафакту придбала національні масштаби і ставить під загрозу економічну безпеку держави.

На основі виконаного автором аналізу пропонується структурна модель неформальної економіки, в основу якої покладені два основні види економіко-правової поведінки суб'єктів ринкової діяльності.

Перший вид заснований на повному або неповному (частковому) ігноруванні суб'єктами ринку існуючого національного і міжнародного законодавства в області функціонування ринку, господарського і договірного права. У його основі лежать різноманітні методи і побудовані на їх основі неформальні схеми, які тим або іншим чином дозволяють зі значним прибутком існувати даним структурі у рамках офіційної (формальною) економіки держави. В той же час, незважаючи на значні масштаби цієї діяльності, вона знаходиться в тіні, тобто не обкладається податками, не враховується при визначенні валового внутрішнього продукту країни, не робить відрахування до соціальних фондів і тому подібне. Тіньова економіка функціонує з використанням адміністративного ресурсу (капіталу) і у більшості випадків представлена фірмами, які складають ділові мережі на основі зрощення бізнесу і влади. Цей вид поведінки до певної міри намагається існувати усупереч існуючому законодавству, деяким чином надаючи легальний статус своїм діям.

Другий вид економіко-правової поведінки суб'єктів ринкової діяльності прямо знаходиться за межами існуючого законодавства і діє з його прямим порушенням. Іншими словами, має місце кримінальна дія суб'єктів господарювання, що безпосередньо підлягають кримінальному або адміністративному покаранню. Цей вид поведінки (на відміну від першого виду) в принципі не може регулюватися формальними нормами, він безпосередньо знаходиться поза існуючим законодавством. Кримінальна економіка існує у вигляді злочинних співтовариств, мафіозно-кланові зв'язки яких дозволяють оперувати кримінальним капіталом.

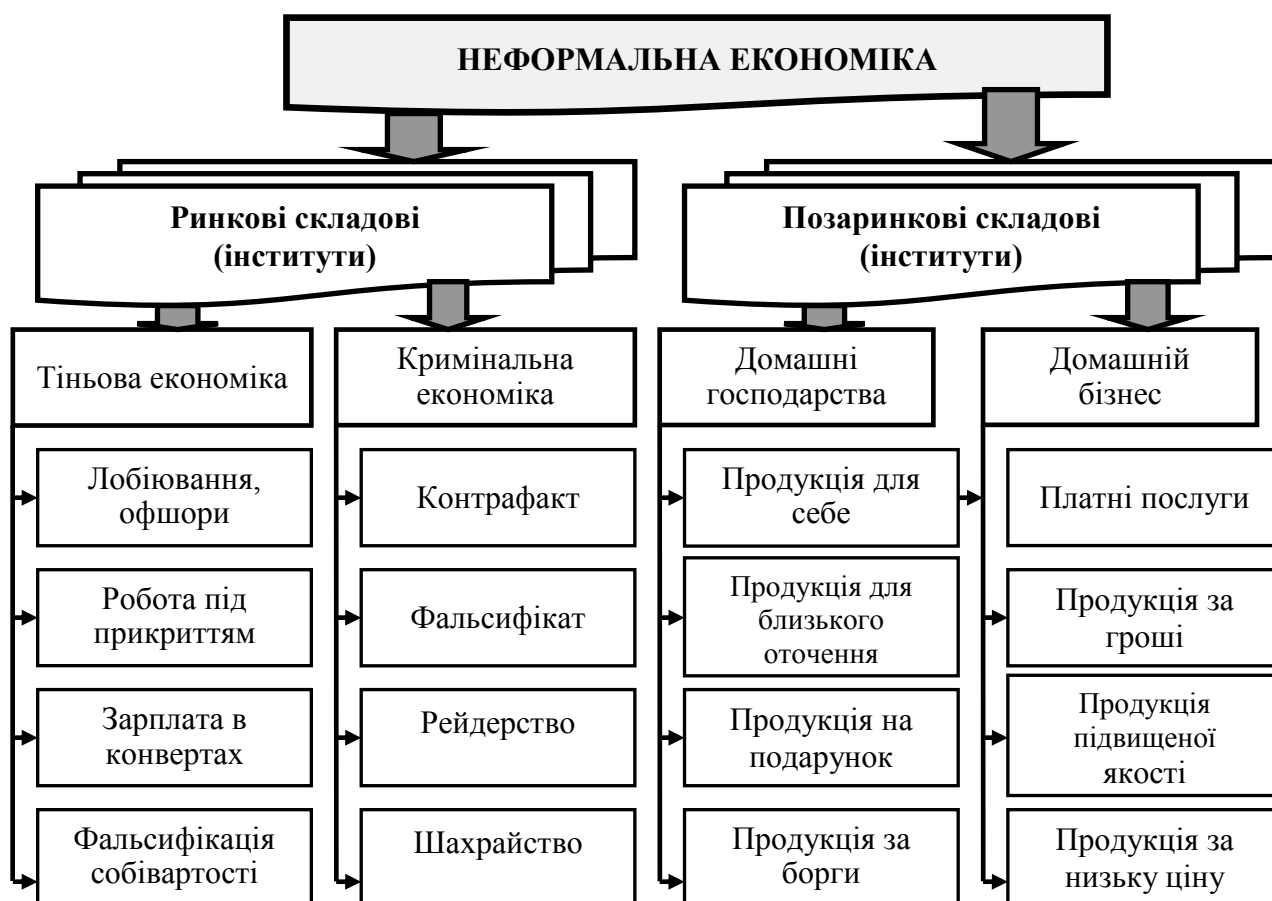


Рисунок 1 - Структура неформальної економіки

У пропонованій структурі неформальної економіки (рис.1) ми поєднали три основні критерії структуризації (сегментації) неформальної економіки:

а) сегментація неформальної економіки за критерієм специфіки діяльності (видимість неформальної діяльності у рамках існуючого законодавства і за його межами);

б) критерій сегментації неформальної економіки за характером трансакцій;

в) критерій сегментації неформальної економіки за природою доходу (інститути, спрямовані на отримання доходу і працюючі без такого).

Нескладно побачити, що в пропонованій структурі неформальної економіки ми свідомо акцентуємо увагу тільки на ринкові структурні елементи неформальної економіки (тіньову і кримінальну). Підприємства, фірми і організації ринкової неформальної економіки є функціональними дублерами тих, які функціонують і у формальній економіці, які, як ми вже відмітили вище, діють або усупереч існуючому законодавству в області ринку або поза ним. У загальному випадку в пропонованій схемі неформальної економіки ми

відтворили і її позаринкові інститути. До цих інститутів, як показали результати наших досліджень, відносяться:

- приватні домогосподарства, що виробляють продукцію особисто для себе (економіка домогосподарств або домашня економіка зазвичай представляється домогосподарствами, специфіка внутрішніх зв'язків яких визначається капіталом домочадців);

- взаємовідносини між домогосподарствами (реципрокна економіка), які виникають в споріднених і дружніх мережах, що дозволяють накопичувати соціальний і економічний капітал.

Інститути позаринкової неформальної економіки не дублюють інституціональні елементи формальної економіки, а визначають інше цілепоставлення господарювання, яке знаходиться за межами цього дослідження.

В контексті нашого дослідження найбільш важливими діями в сфері недобросовісної конкуренції слід визнати останні дві позиції приведеному вище переліку. Дійсно, по-перше, надзвичайно важливим є сам по собі факт визнання незаконного (протиправного) використання інтелектуальної власності, а по друге, факт наявності економічної шкоди (збитків) привласнику, яку він несе в результаті наявності на технологічному ринку недобросовісної конкуренції. Що стосується негативних економічних результатів (шкода, збитки, упущена вигода) у правовласників інтелектуальної власності при порушенні їх виключних прав, то ця надзвичайно цікава і важлива тема потребує свого додаткового, більш детального наукового дослідження.

Список використаних джерел:

1. Марчук Л.С. Методики розрахунку інтелектуального потенціалу підприємства // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 20 (1296). – С. 95-101.

2. Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Управління маркетингом інноваційної продукції на засадах життєвого циклу товару // Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки). : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – № 28 (1200). – С. 26-30.

3. Кобелева Т.О. Організаційна структура комплаєнс на промисловому підприємстві // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 47 (1323). – С. 121-127.

4. Кобелева Т.О. Розробка рекомендацій по формуванню інтегрального показника комплаєнс-безпеки промислового підприємства // Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 48 (1324). – С. 46-52.

5. Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Якість інноваційної продукції як складова маркетингової політики та конкурентоспроможності підприємства // Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки). : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – № 28 (1200). – С. 70-74.

6. Косенко О. П. Кон'юнктура технологічного ринку : оцінка ризиків комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності / О. П. Косенко, Т. О. Кобелева, П.Г.Перерва // Вісник НТУ «ХПІ».–Харків : НТУ «ХПІ», 2014.–№33 (1076).–С. 76 – 87.

7. Перерва П.Г., Марчук Л.С. Інтелектуальний потенціал як економічна категорія // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 15 (1291). – С. 53-63.

8. Погорелов С.М. Особливості застосування інформаційних технологій в менеджменті та економіці // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 19 (1295). – С.151-155.

9. Перерва П.Г., Гусаковська Т.О. Інтелектуальна власність в структурі інтелектуального капіталу // Вісник Національного технічного університету „Харківський політехнічний інститут”. Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків: НТУ „ХПІ”. – 2008. – № 1 – 2. – С. 161 – 168.

10. Косенко О.П., Косенко О.П., Ткачов М.М. Розвиток методів вартісної оцінки нематеріальних активів та об'єктів інтелектуальної власності // Научные труды ДонНТУ : сб. науч. тр. Сер. : экономическая / гл. ред. В.В.Дементьев. – Донецк : ДонНТУ, 2014. – № 4. – С. 57-66.

11. Перерва П.Г. Управление маркетингом на машиностроительном предприятии / Учеб.пособие для машиностроительных специальностей инж.-техн.вузов.- Харьков : «Основа», 1993.- 288с.

12. Перерва П.Г. Потребность в электротехнических средствах автоматизации. Теория и методы определения : [монография]. - Х.: Основа, 1991. - 114 с.

13. Гончарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Новые технологические системы: качество, потребность, эффективность. К.: Наукова думка, 1989.- 176с.

14. Pererva P.G. Kocziszky György, Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer.- Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.

15. Compliance program = Комплаенс программа : [tutorial] / P. G. Pererva [et al.] ; ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M.Veress Somosi. – Kharkov ; Miskolc : NTU "KhPI", 2019. – 689 p. – На рус. яз.

16. Перерва П.Г. Економіко-організаційні засади інноваційної та інвестиційної діяльності підприємства // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – № 45 (1266). – С.51-55.

17. Перерва П.Г. Інформаційна діяльність підприємства: управлінська, цінова та маркетингова складові // Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2018. - № 37(1313).- С. 27-32 .

18. Кравчук А.В., Перерва П.Г. Ефективність як економічна категорія // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 15 (1291). – С. 137-143.

19. Перерва П.Г., Косенко А.В., Кобелева, Т.О., Маслак М.В. Системний підхід до дослідження цінових, маркетингових, інвестиційних та інноваційних характеристик трансферу технологій промислової продукції // Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 19 (1295). – С. 121-126.

20. Грабченко А.И., Перерва П.Г., Смоліков Р.Ф. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие / П.Г.Перерва,- Харьков : ХГПУ, 1999.- 242с.

21. Перерва П.Г., Косенко А.В., Маслак М.В., Матросова В.О., Долина І.В. Розвиток організаційно-економічного механізму управління розвитком індустрії туризму та гостинності // Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 48 (1324). – С. 121-127.

22. Крамської Д.Ю., Нотовський П.В. Підвищення якості інвестиційних проектів завдяки введенню додаткових елементів інформаційного масиву // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 19 (1295). – С. 140-146.

23. Перерва П.Г., Косенко О.П., Ткачова Н.П.; Ткачов М.М. Формування конкурентного, інтелектуального і маркетингового потенціалу інноваційного підприємництва // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 20 (1296). – С. 36-40.

24. Косенко А.В., Перерва П.Г. Преимущества интеллектуальной собственности // Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 18-19 квітня 2018 р. – Харків : ХНУБА, 2018. –Ч. 1. –С. 146-149.

25. Перерва П.Г., Косенко А.В., Маслак М.В., Матросова В.О., Долина І.В. Формування управлінської, маркетингової та інноваційної політика на підприємствах туристичної індустрії // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки): зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 47 (1323). – С.114-120.

26. Погорелова Т.О. Інноваційні технології в управлінні персоналом на сучасному підприємстві. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки). Х.: НТУ «ХПІ». 2018. №15(1291). С. 101-104.

27. Pererva P.G., Kobieliava T.O. The formation of anti-crisis program of the industrial enterprise based on innovative monitoring // Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки). : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2016. – № 48 (1220). – С.41-44.

28. Марчук Л.С., Перерва П.Г. Основні антикризові заходи в управлінні промисловим підприємством. Економічні науки : матеріали 8-ї наук.-практ. конф., м. Харків 29 листопада 2018 р. Харків, 2018. С. 136–137

29. Маслак О. І. Аналіз вартісного оцінювання трансферу інтелектуально-інноваційних технологій на підприємстві / О. І. Маслак, Н. М. Шматько, М. В. Маслак // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 20 (1296). – С. 50-54.